5-a Jaro. N-o 217 APERAS SEMAJNE 29. Novembro 1928

ESPERANTO JE LA SERVO DE L' TUTMONDA PROLETARO

SENNACIULO

OFICIALA ORGANO DE SENNACIECA ASOCIO TUTMONDA

REDAKTEJO: 14, avenue de Corbéra, Paris-12e
Gvidanto: E. Lanti

SIDEJO de Plenum-Komitato de SAT
23, rue Boyer, Paris-20e

ADMINISTREJO: Colmstr. 1, Leipzig O 27
Administranto: R. Lerchner

SUR VOJO AL KVARA MILO

Mirige! Nekredeble! — Satane!... Okazis ja en Esperantio eksterordinaraĵo: esperanta gazeto aperas nun de kelka tempo sen ia deficito, sen ia monsubteno, per la simpla rimedo de abonoj.

Ĝi eĉ havas profiton!...

— Kiu estas tiu gazeto?

— Nu, ĉu povus esti alia ol Sennaciulo? Nur SAT-anoj kapablas fari tian miraklon... En neŭtralaj gazetoj oni ja legas nur alvokojn por subteno, ĝemkriojn pri nesufiĉa kvanto da abonantoj ktp....

Do, nia "financministro" antaŭ nelonge sciigis al ni tiun ĝojigan fakton. Li ne antaŭvidis la konsekvencon de tiu lia sciigo; li ne supozis, ke ĝi estus motivo niaflanke por entrepreni viglan atakon kontraŭ lian kason.

— Sennaciulo ne devas ŝparegi, avari! ni tuj deklaris al nia Administranto.

Kaj komenciĝis la perletera batalo.

— Dum sufiĉe longa tempo Sennaciulo havis deficiton, kiun kompensis la vendo de libroj; nun ĝi devas repagi siajn ŝuldojn.

— Ne! milfoje ne! Nia gazeto estas la animo, la motoro de la tuta SAT-aparato; sekve vi ne tro ŝparu al ĝi la nutraĵon. Se bone disvendiĝas niaj libroj, estas grandparte dank' al reklamo en Sennaciulo; se niaj membroj estas fervoraj kaj sentas sin forte ligitaj al la Asocio, estas grandparte dank' al la gazeto... Ne estu tiom avara kaj konsentu, ke Sennaciulo aperu almenaŭ dufoje monate en amplekso de 12 paĝoj; permesu, ke ni enmetu pli da bildoj, pli da teksto el malgrandaj litertipoj...

La batalo daŭris vigle dum kelkaj semajnoj. Fine okazis paco per ia kompromiso: nia "financministro" konsentis, ke ni havu 12 paĝojn unu fojon monate[1].

Ĉu tia aranĝo kontentigas nin? Tute ne. Ni ricevas sufiĉe da materialo por plenigi ĉiusemajne 12 paĝojn. Al tio ni devas celi per ĉiuj niaj fortoj. La afero estas ebla. La sukceso dependas de la SAT-anoj mem: ili disfamigu sian semajnan organon; ili varbu novajn abonantojn, kaj kiam ni estos atingintaj la kvaran milon, ili povos rekompence ricevi ĉiusemajne dekdu-paĝan, bele ilustritan gazeton.

Oni ne povas tro insisti pri la graveco de gazeto por la sukceso de ia ajn socia movado. Tion tre bone scias la kapitalistoj, kiuj elspezas miliardojn por aĉeti ĵurnalojn. Kiu tenas la gazetaron, tiu posedas la potencon.

Ĉiu peno por plibonigi kaj plidisvastigi Sennaciulo-n estas unu el la plej trafaj rimedoj por plifortigi la laboristan esperantan movadon. Kiu ne abonas la semajnan SAT-organon, kiu ne legas ĝin atente, tiu ne estas konscia esperantisto-klasbatalanto. Ĉiu prezentu al si, ke se la 7000 SAT-anoj abonus Sennaciulo-n, ni ne nur povus aperigi ĝin kun dekdu paĝoj ĉiusemajne, sed ni plie povus eĉ malaltigi la prezon.

Ni faras niaflanke ĉion eblan por ke la gazeto kontentigu la kiel eble plej grandan nombron da legantoj. Sincereuloj konsentas, ke ĝi fariĝis vere lojala rilate al la tendencoj, kiuj interpuŝiĝas en la laborista movado. Neŝanceliĝeble ni daŭrigos marŝi laŭ tiu vojo. Ni malebligos ĉian ajn sektismon kaj zorgos, ke ĉiuj tendenculoj havu liberan voĉon en deca maniero.

Ĉe la ricevo de ĉi tiu n-o, ni petegas al la K-doj, ke ili entreprenu intensan varbagitadon por sia gazeto. Oni diskutu pri la afero en ĉiu Laborista grupo, en ĉiu SAT-rondo; oni elpensu plej trafajn rimedojn por varbi novajn abonantojn; oni iru en neŭtralajn rondojn kaj tie vendu la gazeton; oni komuniku al la Administrejo adresojn de personoj, kiuj emas aboni, por ke oni sendu al ili provekzemplerojn...

Kamaradoj! Ĉiu sukceso de Sennaciulo estas via sukceso; vi ĉiuj fariĝu diligentaj varbantoj al via gazeto.

Niaj K-doj en Leipzig jam vigle laboras por organizi la IX-an Kongreson; ni povas konjekti, ke en tiu urbo el la centro de Eŭropo, la SAT-Kongreso venontjara estos la plej brila, plej multe vizitata el ĉiuj ĝisnunaj. Ĉu ne estus honto, se ĉe tiu okazo la "animo", la "motoro" de SAT ne estus ankoraŭ atinginta sian kvaran milon da abonantoj?

Jes, estus honto, kaj la SAT-anaro ne toleros tion. Ni ne havu ripozon ĝis la momento, kiam nia "financministro" permesos al ni ĉiusemajne plenigi 12 paĝojn da interesa, varia legaĵo.

SAT-anoj! Varbu unue; kunlaboru poste kaj ripozu nur kiam vi estos atingintaj la celon:

Kvar mil abonantojn antaŭ la Leipziga Kongreso.

Sennaciulo.

[1] Kompreneble tiu aranĝo ŝanĝos nenion rilate al "La Lernanto", kiu daŭre estos liverata senpage al la abonantoj.

LA HOMAJ RAJTOJ

Ili estas heredaĵo de la franca Revolucio kaj ankaŭ de la klopodo de kelkaj generacioj, kiuj bataladis por leĝigi ilin.

Bedaŭrinde ŝajnas, ke post la granda milito la mondo malantaŭeniras. Post sennombraj penoj la popoloj sukcesis sin liberigi de la absolutista jugo. La malnovaj institucioj, kiuj koncentrigis ĉiujn povojn je unu sola homo, elirinta el privilegiita ventro, perdis sian ekzistrajton.

Kiam, dum 1917/18, ruiniĝis unu post la alia, la tri grandaj dinastioj, tiuj de Romanov, Habsburg kaj Hohencollern, ĉiu estis konvinkita, ke la epoko de vera demokratio komenciĝis.

Kia iluzio!...

Post la falo de tiuj dinastioj ni ĉeestas la plej fortan antaŭenpuŝon de la reakcio. Ne nur timigis la konservativulojn la ideo pri universala respubliko, sed ankaŭ ili tremis antaŭ la konsekvencoj el tia stato; pli klare: antaŭ la ŝanĝiĝo, kiu sendube estus okazonta en socio, el kiu oni formalaperigus la riĉulajn privilegiojn.

Heredintoj de tiuj, kiuj fondis la "Sanktan Kunligon" antaŭ pli ol jarcento, ĉar ĝi taŭgus kiel lambastono por reĝeco, kiu ekruiniĝis, — la hodiaŭaj defendantoj de l' kapitalismo pretiĝis por reataki. Bulgario, Hungario, Italio, Polio...

En ĉiuj landoj, kie la popolo estas konsiderata kiel nenio (por moki frazon konatan) oni povas diri, ke la libereco estas "eksterleĝa". Vivoj de bonfamaj homoj estas buĉataj. Da politikaj partioj estas permesataj nur tiuj, kiuj estas favoraj al la registaro. La gazetaro portas buŝumon. Unuvorte: la XX-a jarcento vidas revenon al Meza epoko, al barbareco.

Sed tio, kio pli alarmas, estas la konstato, ke tiuj reĝimoj de perforto kaj limigo estigis nur malfortajn konfuzojn kaj protestojn. Pli frue oni vidis internacian opinion kontraŭ la turkaj kruelegoj. Hodiaŭ, sub la preteksto, ke oni ne devas sin miksi en la interna politiko de alia lando, ĉiuj silentas. Pli ol alio, estis ĉi tiu apatio, kiu helpis la triumfon de la tendencoj kontraŭaj al la libereco.

En Francio, ĝis nun, la libereco de opinio estis ĉies heredo. Laste la "Ligo de l' Homaj Rajtoj" protestis kontraŭ diversaj kontraŭuloj de la libereca reĝimo. En la sama respubliko oni malpermesis la manifestaciojn okazintajn en Sen-Deni kaj en Ivri.

Oni kontraŭargumentis, ke temas pri komunistoj. Ĉu komunistoj aŭ ne, — ili estas civitanoj kiel la aliaj, ili posedas tute same siajn civitanajn rajtojn: ĉiuj pagas la impostojn kaj militservas kiel la ceteraj.

Nur per tiu perforto de la civitanaj rajtoj ĉiuj estas minacataj. Post la komunistoj sekvos la aliaj ne-komunistaj civitanoj.

Jaume Gascon. El kataluna gaz. "L' Opinio" trad. J. Grau (12 028).

HODIAŬ EN BULGARIO

VI

Alvoko por amnestio de la junularo

K-doj junuloj, en fabrikoj, kampoj kaj lernejoj! Estas jam kvar jaroj, ke la reganta koalicio, semas teroron en tiu ĉi lando. La plejmulto da fimortigitoj dum junia, septembra kaj aprila okazintaĵoj kaj poste, estis la junularo. Granda estas la elcento da junuloj ĵetitaj kaj putrantaj ankoraŭ en la diversaj malliberejoj kaj malsekaj karceroj. Ne eta estas ankaŭ la aro, kiu baraktas en ekzilo alilande.

Post civila milito, la reganta burĝaro aldonis al sia kontraŭpopola agado la teroran monstron ZZD (sekreta politika polico) kaj daŭras per ĝi ekzisti. En dentojn de ZZD senĉese estas ĵetataj novaj viktimoj, ĉiam junaj laboristoj, kamparanoj kaj lernantoj.

Senhalte la popolo krias "For la teroristan reĝimon kun ZZD, amnestion plenan, senkondiĉan!" Tiun alvokon subtenu la internacia Laboristaro, la junularo kaj la demokrate pensanta mondo de Eŭropo. Tio estas krianta bezono por nia laboranta popolo kaj ĝia junularo. Tio estas ankaŭ nepra neceso por la tuta ekonomia, politika kaj socia vivo de Bulgario, por ĝia normaliĝo, por ebleco regule labori kaj batali kontraŭ premanta malplimulto da kapitalistoj, bankistoj kaj ilia frataro, kiuj respondecas pri ruiniĝo de la popola mastrumado, pri amasa senlaboreco kaj subpremo. Tien estas nun puŝita tiu ĉi lando. —

La registaro respondis al alvoko por forigo de ZZD kaj por plena amnestio per nova persekuto, per novaj arestoj, novaj procesoj, "senpostsignaj malaperoj" en Loveŝko kaj Trojansko, kaj per translokigo de malliberuloj el unu malliberejo al alia.

Vaguloj.

La mizerega industri-distrikto Valdenburg en Malsupra Silezio kaj ties suferanta laboristaro

Kiam oni vagonare veturas la direkton Berlin-Gerlic-Hirŝberg (germ.: Görlitz-Hirschberg), preterpasante Gigantan Montaron (germ.: Riesengebirge), al Glatz, oni ekvidas okulfrapajn digojn, grandajn ŝton- kaj cindroamasojn. Reveturante la direkton al Breslaŭ, la travojaĝanto povas rigardi, ĉefe dum nokta veturado, belegan spektaklon. Nokto preskaŭ fariĝis tago. Ardruĝeco etendiĝas sur la nokta ĉielo. Tion kaŭzas miloj da lumoj, lampoj k multaj koaksfornegoj, el kiuj la ardanta koakssubstanco estas elpuŝata. Ni troviĝas en la Valdenburga ŝtonkarb-distrikto, kiu konsistas malgrandparte el distriktoj Landeshut kaj Nojrode (germ.: Neurode). La Valdenburga montaro interligas la montojn de Glatz kun la ĉiam neĝkovrita Gigantmontaro, kiu sin etendas laŭlonge de la ĉeĥoslovaka limo. La distrikto Valdenburg areas sume 377 kv. km. kun 180 000 loĝantoj. Se oni deprenas la grandajn bienojn apartenantajn al la Valdenburga industridistrikto, oni kalkulis eĉ po kvadrata kilometro 685 homojn. Tiel ĝi estas la plej densloĝata (krom N. Barnim, distr. Berlin) en germana oriento kaj staras je 10-a vico en la tuta regno. La distrikto mem konsistas el la eksterdistrikta urbo Valdenburg (44 111 loĝ.), el urbo Gottesberg (10 758 loĝ.) kaj urbo Fridland (germ.: Friedland) 4613 loĝ. Vilaĝkomunumoj estas 62 kaj 28 bienoj. Inter tiuj komunumoj troviĝas grandaj industrilokoj, kiel Vajsŝtejn (germ.: Weisstein — 11 100 lĝ.), N. Hermsdorf (11 700 lĝ.), Dittersbach (15 000 lĝ.) k. a.

Valdenburg.

Rigardante la loĝantaron de politika vidpunkto, oni konstatas plimulton da socialdemokratoj. La distrikta komitato konsistas el 3 socialdemokratoj, 2 burĝoj kaj 1 komunisto. Ekonomia kulturado de la terkrusto estas en nia regiono ekstreme malfacila; 10% de l' tuta bezonaĵo ĉi tie nur prosperas kaj estas rikolteblaj. La distrikto unuigas multajn industriojn, ekz. ŝtonkarbminejojn, teksaj-, porcelan-, maŝin-, vitro-, paperkaj aliajn fabrikojn. La ĉefa industrio estas karbekspluatado. Ĝia situacio estas la malplejbona. La provizon de karbo oni taksas je ĉ. 6 milionoj da milkilogramoj. La karbtavoloj varias inter

30 cm. ĝis 2 metroj da dikeco, kaj ili plejparte situas oblikve je 20 ĝis 30 gradoj. Porfiro ofte influas je karbacid-eksplodoj, karakterizaj por nia regiono, dum tiu sama acido kelkloke, ekz. en banlokoj Salzbrunn, Ŝarlotenbrun (germane: Charlottenbrunn), estas saniga. Ankaŭ malfavora geologia situo kaŭzas pli da polvo ol peca karbo. La minejan ekspluatadon oni prikalkulis je 50% pli multekosta, ol tiu en Supra Silezio. Rivertransportebleco ne ekzistas, kaj krom tio eksiĝis unu el la plej gravaj landoj kiel debitregiono, nome Ĉeĥoslovakio, ĉar ĝi nun fariĝis sufiĉe karbproviza. Cititaj cirkonstancoj k. s., kiel plio da impost- k porsociaj pagoj, difinas la mizeran salajron de la ĉi-regiona laboristaro. Precipe tro malmultan perlaboran akiron havas nia ministaro. Sume ekzistas en Malsupra Silezio 30 600 k en distrikto Valdenburg 22 000 ministoj. Jena statistiko montras la malaltajn salajrojn de l' ministoj: Hakisto ricevas potage 6 mk. g., trenisto 4,80 mk., riparhakisto 5,55 mk., aliaj minlaboristoj 4,55 mk. La meza pago estas 5,55 mk. En tiu salajro estas entenataj ĉiuj krompagoj por superhoroj, pormastrumada kaj porinfana subvencioj. La socia depreno, inkluzive asekurkotizoj, sumiĝas potage je 0,75 mk., tiel ke nur monatsalajro de 120 mk. estas atingebla. Kun tiom malmulte da enspezoj al laboristo preskaŭ nenio restas por elspezi por kulturaferoj. Pro la neimagebla loĝejdenseco regas malalta laborpovo, disvastiĝas ftizo kaj frutempa invalideco. Jen mallonga statistiko pri la vivkondiĉoj en nia regiono (mi notas nur la ĉefajn nutraĵojn):

Valdenburga laborist-infano atrofia.

Pano, sekala	po	kg.	0,45	mk. g.
Pano, tritika	„	„	0,83	„ „
Faruno, enlanda	„	„	0,56	„ „
Terpomoj	„	„	0,16	„ „
Viando, bova	„	„	2,00	„ „
Viando, porka	„	„	1,70	„ „
Kolbaso, ordinara	„	„	2,40	„ „
Butero	„	„	4,20	„ „
Margarino	„	„	1,50	„ „
Graso, porka	„	„	2,40	„ „
Sukero	„	„	0,80	„ „
Kafo	„	„	7,20	„ „
1 ovo	„	„	0,10	„ „
Lakto (litro)	„	„	0,25	„ „

Tiuj ciferoj estas cititaj laŭ statistiko de majo 1927, kaj rilate al ĝi la prezoj nuntempaj iom altiĝis. Proporcie ĉiuj vivrimedoj hodiaŭ estas je 60% pli multekostaj ol antaŭmilite.

Nia industrio similas al febromalsanulo. Jen supreniranta, jen falanta, precipe dum kriza tempo. Iafoje troaj ofertoj de angla kaj alilanda karbo, ĝis preskaŭa ruinigo de niaregiona karbindustrio; dume la komercado en porcelanaj kaj spegulvitraj fabrikoj bonfunkcias. (Finota.)

A u g. K l e i n e r (5135),
ministo en Gottesberg.

LEONARD NELSON

Antaŭ unu jaro mortis en Göttingen (Germanio) Leonhard N e l s o n, samtempe filozofo kaj klasbatalanto. Tiam gazetoj kaj ĵurnaloj publikigis multajn tre diversjuĝajn artikolojn pri li. Pro kio tia diverseco? Ĉar, kontraŭ ĝenerala kutimo de filozofoj, Leonard Nelson ne restadis ĉe teorioj, sed kun nepra logiko aplikis teoriojn al la praktiko. Tion ne povas toleri burĝaro kaj — bedaŭrinde ankaŭ parto de l' maldekstrularo.

Kial valoras por ni, sennaciuloj kaj proletoj, konatiĝi kun la karaktero kaj ellaboraĵo de Leonard Nelson? Ĝuste ĉar ni trovas en tiu K-do maloftan ekzemplon de scienco utiligita por liberigo de l' Proletaro. Nelson posedis s a m t e m p e eksterordinare klaran penskapablon kaj eksterordinare fortan volon. Tio kondukis lin, kiu laŭ emo inklinis al scienca laboro, eliri el tiu kampo, por batali kune kun la Laboristaro. Ne, ĉar li mem suferis malsaton aŭ malvarmon, li iĝis klasbatalanto, sed ĉar, filozofe pripensinte, li ekkonis tiun veron: e g a l e c o, j u s t e c o d e v a s r e g i s u p e r l a h o m o j.

Al homo kiel Leonard Nelson ne sufiĉis ekkoni veron kaj disvastigi ĝin per libroj kaj paroladoj. Necesis a g i, batali kune kun la ekspluatatoj, por ke teoria vero iĝu realeco. Kaj eĉ ne sufiĉis batali, sed necesis unue, ke propra vivo akordiĝu kun trovitaj principoj. Laŭprincipe Nelson manĝis do vegetare, loĝis en subtegmenta loĝejo, vivis tute simple, rezignante pri aĉeto de libroj aŭ pri ia superfluaĵoj; ĉiu penso, ĉiu forto, ĉiu mono devis servi al la celo: forigo de ĉia ekspluato.

Li sentis, ke li posedis unu avantaĝon plian, ol ĝenerale ni havas, Gek-doj, nome akran penskapablon. Li opiniis, ke estas lia devo, helpi al la Proletaro per tiu ĉi rimedo. Por fari revolucion — pri neceso de revolucio pensa kaj socia Nelson ne dubis — ne sufiĉas malklare senti, ke devos okazi ia ŝanĝiĝo, sed necesas klare vidi antaŭ si la celon; scii, kial tiu celo devas esti atingata; kapabli prudente elekti la rimedojn, kiuj kondukas al ĝi. Kutiminte je scienca, logika pensado, Nelson klopodis (precipe en la politika organizo nomata "Internacio de Socialista Kunbatalo") per komuna laboro kun Gek-doj, pensigi kaj observigi ilin.

Lia metodo de pensigado

Tion li faris per uzo de Sokrata metodo, kiu konsistas ĉefe el lertaj demandoj, kiuj instigas la demandaton trovi per si mem respondon al pritraktata problemo. Neniam li diktis propran opinion, ĉiam li postulis, ke siaj kunlaborantoj trovu mem la serĉaton, kelpante nur per ia demando, precizigante la diriton — kiu, en nepreciza formo, aspektis ĝusta, sed precizigite, evidentiĝis kiel sensencaĵo. Akrege laborigante la cerbojn de la Gek-doj, Nelson helpis al ili akiri pensan sendependon, liberigon de antaŭjuĝoj kaj dogmoj. Dum tia laboro montriĝis ĉe li senlaca pacienco; li ne timis rekomenci ĉiam ree per plej simplaj ekzemploj, logike paŝante de unu ĉenero al la alia, por ke la ĉeno estu senmanka, tial fortika.

Kiam rezulto estis atingita, tiam tute ŝanĝiĝis lia sinteno. Tiam ne plu superregis pacienco, sed postulo: ke la K-doj efektivigu tion, kion ili opiniis ĝusta kaj ekkonis kiel devon. Rilate al ĉia devo ne ekzistis porNelson hezito, prokrasto, timo. Senindulga li estis al ĉiu K-do, kiu, konante sian devon, ne plenumis ĝin.

Ekz., se dum diskuto la ĉeestantoj asertis, ke bestoj havas rajtojn same kiel homoj, ke bredi brutojn por ilin poste mortigi, estas ekspluato, simila al laborist-ekspluato flanke de kapitalistoj — tiam Nelson estis tute senindulga al K-doj, kiuj, pro oportuno aŭ por eviti malagrablan interparoladon hejme, daŭrigis manĝi viandon. — Diskutante oni ekkonis, ke eklezioj per siaj dogmoj malhelpas klaran pensadon kaj kondukas al spirita malhonesteco, ĉar ili ne toleras proprajn juĝojn kaj postulas, ke oni kredu, kion ili diktas. Sekve, kiu inter la K-doj ne eksiĝis el eklezio, tiu ne povis esperi trovi ian indulgon ĉe Nelson. Li rifuzis plue labori kun li. Lia nepra akurateco, rilate al lia propra devo, rajtigis Nelson, esti senindulga al aliaj. Indulgo, en organizo, kiu havas precizan celon atingindan, estas malforto kaj malkuraĝo.

Konsekvenco en penso kaj ago

Malbone informitoj kelkfoje riproĉis al Nelson lian senindulgon, dirante, ke li intencas altrudi sian volon al aliuj. Tiu aserto estas tute erara: neniam Nelson altrudis s i a n volon, sed ĉiam li postulis agojn akordiĝantajn kun tio, kion ĉiu povas ekkoni kiel justa, sendepende de lia aŭ ies volo. Konvinkita pri la praveco de du eldiroj de Marks: "Por novigi la socion, ni bezonas unu-

EL MIA TAGLIBRO USONA

24-an ĝis 30-a de oktobro. Giganta ŝiphotelo rajdas la ondojn de l' Atlantiko. Poliglotaj veturantoj manĝas sub zorgo de kelneroj, aŭskultas muzikon, raziĝas, kartludas, legas, amindumas, dancas kiel surtere. Dimanĉe okazas diservo. Kelkaj malfeliĉuloj malmanĝas, ĉar ĝis nun la scienco detruis nek superstiĉon nek marvomemon. Kompatinda maristo falas en pakaĵejon kaj, frakasite de la falo, estas entombigata en la eterne moviĝantan maramason. Vento blovas, suno kaj luno brilas sendistinge je la diversaj nacianoj. Mi ankaŭ ne rimarkis dividon en la 4800 kilometroj da maro por montri, kie la Promesita Lando komencis regi. Kelkaj militŝipoj paradis proksime al usona bordo por kapti la kontraŭleĝan alkoholon — spite tio ĝi eniras. Ĉe la bordo fine homoj dividiĝas kaj fariĝas usonanoj kaj neusonanoj — la lastaj estas ekzamenataj, devas prezenti pasporton kaj multekostan vizon. Necesas por mia "Olympic" (parolu: Olimpik) nur 6 tagoj por atingi la novan kontinenton, kompare kun la 60 tagoj necesaj por Kristoforo Kolombo. Kial kontraŭe la homa menso tiom haltas en la vojo de progreso?

Tipa konstruo usona: La sidejo de la potenca kapitalista ĵurnalo Ŝikago Tribuno ("Chicago Tribune")

Granda statuo de Libereco lumas la havenon. Impresa konstruaro atingas la ĉielon sendividan. Sed 18—20 horojn ni malŝparas, ĝis uniformitaj homoj ekzamenas la oficialajn paperojn. Ŝajnas, ke ĝis nun la angla lingvo ne venkis en Nov-Jorko: italoj babilas malŝarĝante la ŝipon; negroj parolante usonaĉe ankaŭ laboras tie.

Laŭ la unua impreso la koro de Nov-Jorko pli rapide batas ol en aliaj urboj. Pli rapida la lipkolorado, pli plenaj la vagonaroj kaj pli malfreŝa la aero en la subteraj vojoj. Aŭtomobiloj kuregas en stratoj. Pli miksitaj la rasoj — negroj, hebreoj, italoj ktp. Pli larĝaj ĵurnaloj diskutas per pli impresaj presliteroj la krimojn de moderna vivo, la barakton inter Smit kaj Huver — la kandidatoj por la prezidanteco. Pli rapide la socio iras, sed kien?

1-an ĝis 3-a de novembro. En Brukŭud (angle: Brookwood)-Kolegio gelaboristoj studas sociajn temojn. 65 kilometrojn malproksime de Nov-Jorko ĝi staras en bela kamparo inter arboj kaj montoj. Plejparte junuloj, la 30 studentoj venas el 16 ŝtatoj en Usono kaj po unu el Kanado kaj Britio. Vigle blankuloj kaj malblankuloj, viroj kaj virinoj diskutas pri historio, pri ekonomio kaj pri la problemo de la laborista movado. La sindikata federacio (A. F. de L.) nun atakas la Kolegion, ĉar la malnovaj estroj timas novajn ideojn. (488)

---

iĝon de suferantoj kun pensuloj, de Scienco kun Proletaro" — kaj "Liberigo de l' laborista klaso povas esti nur propra faro de l' laboristoj mem" — Nelson opiniis, ke pensuloj devas batali kun laboristoj, ke pensuloj devas senti sin anoj de l' laborista klaso, vivante ne pli lukse ol laboristoj kaj kune laborante klaskonscie. Li do centrigis ĉiujn siajn fortojn al jena laboro: igi sin mem kaj aliajn klasbatalantojn fizike fortaj, morale fidindaj, kapablaj iam forigi ĉian ekspluaton kaj starigi daŭran justecon kaj veran liberon.

Sciante, ke la alvoko de Marks: "Proletoj ĉiulandaj unuiĝu!" estus faciligata, se la laboristoj diverslandaj havus komunan interkomprenilon, Nelson estis tre favora al esperanto. Havante multajn amikojn en Bulgario, Sovetio, Anglio, Ĉinio ktp., li malŝatis la vorton "eksterlandano", kiu ofendis lin, kvazaŭ malafableco al tiuj, kiuj ne loĝas sur sama terparteto.

Kiel ajn SAT-anoj diversopinias pri metodoj kaj taktikoj, ili ĉiuj akordiĝas kun Nelson pri la celo. La morto rabis de ni ĉiuj samcelanon, kiu, profunde sentante homan mizeron, obeis nur al racio, subpremante ĉiun personan emon, vivante nur por celo homara.

H. Danneil (SAT-anino 7528).

VIVO DE REVOLUCIULOJ EN POLIO

En la diversaj landoj la klasbatalo montriĝas pli malpli forta, dependa de la ĝenerala bonstato de l' laboristaro aŭ kamparanaro. Polio troviĝas en specialaj kondiĉoj kaŭze de la najbareco de Sovetio. Pro tio la timo de la kapitalista klaso ĉi tie estas pli granda ol en okcidentaj landoj, kaj pro tio la persekutado de l' laboristklasa movado estas eksterordinara, pro tio pli ol 6 mil aktivaj laboristoj kaj kamparanoj plenigas polajn malliberejojn, vivante ofte en tre mizeraj, teruraj kondiĉoj. Multaj diversspecaj protestagadoj, malsatprotestoj ktp. estas plej bonaj atestoj pri la vero. Sed plej terura estas la traktado de novarestitoj dum la juĝesploroj en defendivoj[1]. Efektive ĝi spegulas "sanktan inkvizicion" de l' mezepoko. Precipe tiu turmentado okazas en la orientlimaj regionoj de Polio, en Blankrusio kaj Ukrainio. Ĉiu kaptito devas eksperti la t. n. "fajran provon".

La polica turmentado

Turmentado dum du noktoj laŭvice estas tute normala kaj kutima, kvazaŭ ĉiutaga manĝado, sen kiu oni ne povas vivi. Kaj ne mankas tiuj, kiujn oni turmentas eĉ dum tuta semajno kaj pli. La specialeco de policaj rimedoj estas batado sur kalkanojn per bastonoj; sufero pro tio estas nepriskribebla; nur ĝenerale oni povas diri, ke la batato sentas doloron ne tiel en kalkano, sed en la kapo, kvazaŭ miloj da pingloj aŭ kudriloj estis pikintaj; ŝajnas al oni, ke la kapo jam rompiĝas pro dolorego. Post kelkaj sinsekvaj svenoj, kiam la kaptito fartas tre malfortiĝinte, oni ĉesigas batadon, por post du horoj komenci denove. Alia rimedo estas enverŝado de akvo tra la nazo, ĝis la ventro ŝvelas kiel barelo. Tiu ĉi metodo ne estas malpli terura ol la antaŭa, ĉar oni sentas, ke oni komencas sufokiĝi, havante teruran korpkonvulsion ktp. Ĉi tion oni ripetas kelkfoje dum kelkaj noktoj. Dum la tago oni ankaŭ turmentas, sed nokte la homo sin sentas pli malagordita kaj pli timema; tion la polico deziras kaj profitas. Alia rimedo estas turmentado per elektro, kaj krom tio ekzistas multego da aliaj diversspecaj turmentiloj, pri kiuj oni povus skribi librojn. Pripensante tion, oni povas imagi, kiom da suferoj devis elteni tiu, kiu trapasis tiun turmentbanejon, kaj eltenis en sinofera sindonemo por la proleta klaso.

Se iu dum turmentado mortas, tiam oni pendigas la kadavron sur la kradojn de l' fenestro, por maski la veron. Per tiu terura zorgado pri rebonigo de l' animo multegaj restas kripluloj por

---

[1] Nomo por la policoficejo por politikaj aferoj.

la tuta vivo. Plendoj neniom helpas, ĉar al kiuj oni devas turni la plendojn, ĝuste tiuj ordonas, eĉ gvidas la turmentadon. Novkaptitaj K-doj plej ofte pri tiu sistemo nenion scias kaj turnas siajn plendojn unue al esplorjuĝisto. Tiu kutime respondas: oni vin ankoraŭ tute ne batis, vi ja vivas. La dua parto de l' komedio estas, ke dum la turmentado ofte ĉeestas la prokuroro. Kompreneble li troviĝas en najbara ĉambro, por ke la K-doj ne vidu lin, kaj de tie li gvidas la turmentbatadon. Kaj poste, en la sama aŭ sekvanta tago li vizitas la ĉelojn, demandante, ĉu iu havas plendojn. Vera komedio . . .

La malliberejoj

Kaj nun pri la malliberejoj mem kaj pri vivkondiĉoj de l' malliberuloj ĝenerale. Kvankam Polio konsistigas unu tuton, la vivkondiĉoj en ĉiu malliberejo estas tute diferencaj, en unuj sufiĉe tolereblaj, en aliaj male, la kaptitoj eĉ malsaniĝas psike kaj korpe, pro kio okazis kelkaj memmortigoj. Tiel oni vidas, ke oni ne havas centrajn direktivojn, sed ke ĉiu malliberejo estas kvazaŭ memstara. Ĉio dependas de la loka mallibereja administracio. En multaj provincaj malliberejoj la oficistoj estas malĝentilaj kruduloj, kun kiuj estas tre malfacile interkompreniĝi. Kio estas permesita en unu malliberejo, tio estas malpermesita en alia ktp. Ekzemple, en kelkaj malliberejoj oni ofte malpermesas ricevadi multajn sciencajn librojn, kiuj estas tute laŭleĝaj. Leteroj ofte estas konfiskataj, pri kio oni ne informas la malliberulon, aŭ oni retenas tre longan tempon elsendotajn aŭ ricevitajn leterojn. La manĝaĵoj ofte estas pli malbone kuiritaj ol por bestoj, ili havas nenian guston, putrantaj, nigraj terpomoj, insektoj kaj vermoj en ili, malpuraj, unuvorte netaŭgaj por homa nutrado. Krom tio regas ŝtelado (mi tion diras precipe pri Sieradz-a malliberejo, kie mi sidis); libroj de kelkaj K-doj estis forŝtelataj. Plendoj havis nenian efikon. Tiel mi perdis 10 esp. librojn kaj multajn esp. gazetojn, kiujn sendis al mi ĝis nun nekonataj K-doj. Dum ok monatoj oni min trompis dirante ĉiam: se troviĝos iu esp-isto, tiam oni al mi permesos ricevi tiujn librojn, gazetojn kaj diversajn aliajn esp-aĵojn, kiuj alvenos je mia nomo. Kaj post ok monatoj da promesoj oni min sciigis, ke por mi ne estis esp-aĵoj. Mia kolerego estis granda, sed nenion mi povis fari krom skribi "plendon" senefikan. Kiam mi troviĝis en Lodz-a malliberejo, mi ricevadis ĉiujn esp-aĵojn, ne esceptante "S-ulo"-n, sed en Sieradz nenion.

Ĉikanoj ĉiaspecaj

Kontraŭ tiuj diversaj kaj tute malnecesaj limigoj kaj persekutoj ni faras diversmanierajn protestojn, aŭ per kontraŭstaro al ĉiuj malliberejaj reguloj, aŭ per kantado aŭ malsatado ktp. En kelkaj malliberejoj (ja tre malmultaj) la kondiĉoj estas tolereblaj, sed en la plimulto — teruraj. Ekz. en Vilno ĉiuj K-doj estas disigitaj en unupersonaj ĉeloj, la promenado estas tiel aranĝita, ke renkontado kun aliaj K-doj ne-samgrupanoj estas neebla. Ankaŭ la promentempo estas tre mallongigita, de ordinare 2 horoj je 1 aŭ eĉ ½-a horo. Manĝaĵon kaj aliajn objektojn ricevi ne estas facile; ĉion oni limigis. La bibliotekon, propraĵon de gek-da "Komuno" oni forprenis kaj konfidis al kriminalisto. Pro tio la biblioteko treege malgrandiĝis. Pli ol duono da plej valoraj sciencaj kaj beletristikaj libroj estis forrabataj kaj la restintaj estas pro malzorgado, eĉ intenca detruado, difektitaj. Kaj okazas, ke se K-do postulas sciencajn librojn, anstataŭ ili li ricevas iujn sanktajn librojn, biblion, rakontojn pri sanktuloj ktp.

Lastatempe la registaro klopodis unuformigi la regulojn por politikaj kaptitoj en tuta lando. En preparita speciala cirkulero temas, ke politikaj malliberuloj en Polio ne plu havu specialajn rajtojn, sed devas esti traktataj kiel simplaj krimuloj, kaj paralele kun tiu ĉefideo sekvas multaj limig-preskriboj. Ĉu oni tion povos efektivigi, neniu estas certa, sed estas certa, ke la politikaj malliberuloj ne permesos trudi tiujn kondiĉojn. Luktado kaj batoj rezultos.

Tiel aspektas la vivo de politikaj malliberuloj en Polio.

SAT-ano 5981.

Revolucioj ne estas "farataj", kaj grandaj popolmovoj ne estas funkciigataj per teknikaj receptoj el la poŝo de l' partiinstancoj. Malgrandaj rondoj el konspiruloj povas "prepari" por difinita tago kaj horo ribelon, povas doni al siaj kelk-dekduoj da anoj en la necesa momento la signalon por "ekagi". Amasmovadoj en grandaj historiaj momentoj ne povas esti gvidataj per la samaj primitivaj rimedoj.

Roza Luksemburg.

Iom pri la kooperativa movado en Svedio

(Daŭrigo)

La loĝejoj kaj la domoj

La societo nun havas 20 domojn en diversaj partoj de la urbo. La unua estis preta la 1-an de aprilo 1917. De tiam la societo ĉiujare konstruis domojn, kiuj enhavas tute modernajn loĝejojn kun banĉambroj kaj laŭkonvena kuireja instalo. La kortoj de la domoj, kiuj ofte ampleksas tutan kvartalon, estas malfermaj kaj plantitaj, kun specialaj ludejoj por la infanoj. La valoro de la konstruitaj domoj nun atingas pli ol 12 000 000 da kronoj.

Kun K-do Eriksson kiel gvidanto ni vizitas la diversajn loĝejojn. Ni venas al lignaĵ-laboristo, kies loĝejo enhavas du ĉambrojn, kuirejon kaj banĉambron kun duŝo. Bonegaj ĉambroj laŭ plej moderna konstrumetodo, tre bele situitaj kun vasta rigardo al la ĉirkaŭaĵoj. En la kuirejo la mastrino havas ĉiajn helpilojn por faciligi al si la laboron. Ni iras en la kelon, kie estas instalita la centra varmigilo kaj diversaj lavmaŝinoj plifaciligantaj tiun pezan laboron, kiu nun estas ludo. Ni iras laŭlonge de la granda korto, kie la plantitaj de la societo arboj, arbetoj kaj florbedoj faras bonan impreson kaj sur la murojn rampas la verda rampkreskaĵo. Ni pasas tra unu kvartalo, kiun posedas la societo, transiras al alia kaj vizitas solecan virinon, kies loĝejo konsistas el nur unu ĉambro kaj kuirejeto. Same bona instalo; la banĉambro ne mankas. Kion la kooperativa movado sukcesis fari, ne estas sensignifa en la cetera loĝeja produktado. Oni pli kaj pli aplikas la agadon laŭ la modelo de l' kooperativaj loĝejoj, tamen la prezoj de la luoj estas en la privataj domoj preskaŭ je triono pli altaj ol en la kooperativaj. En ĉi lastaj la loĝejoj iom post iom tute apartenos al la membroj, dum en la privataj la posedanto mem ricevas ĉiun gajnon. Oni do ne miru, ke eĉ riĉaj homoj membriĝas ĉe tiu kooperativa societo. Oni konstatas, ke multaj sin organizante, kvankam ili estas malriĉaj, per la organizo povas atingi gravajn rezultojn. La domoj de la kooperativaj societoj estas monumentoj pri la batalo de la malriĉuloj por pli bonaj vivkondiĉoj. Kaj la kooperativa konstrua movado restas forta armilo kontraŭ la plikarigantoj de la luoj stokholmaj.

Krom tiu priskribita societo ekzistas alia, ne tiel bone organizita, sed tamen bazita sur la kooperativa ideo, kiu konstruis multajn domojn. La diferenco inter ambaŭ estas krom la societa organizo, ke, dum la priskribita kun siaj dudek domoj fondas u n u solan societon, la alia fondas unu societon por ĉiu domo. Ties loĝejaj posedantoj do elektas estraron kaj mem prizorgas la administradon de l' domo. La loĝejoj de la lastenomita ankaŭ estas iom pli malgrandaj, sed cetere same modernaj.

La laboristoj, kiuj konstruas la domojn, havas organizon specialan. Ĝi estas nomata la sindikata konstruproduktanta organizo kaj prizorgas ĉion rilate al la konstruado de la funda laboro ĝis la pentra kaj instala. Al ĝi apartenas la cementaj, grundfaraj, masonaj, tubaj, elektraj kaj pentraj laboristoj. La organizo faras kalkulon entreprenan kaj se la kostoj ne estos tiel

grandaj, kiel oni supozis, la konstrua societo rehavos la ŝparitan monon. Ĝi estas la komenco de industria demokratio en la konstrufako. Ofte tiuj laboristoj loĝas en la loĝejoj de la kooperativaj societoj kaj estas ties membroj kompreneble la diversfakaj laboristoj samtempe estas membroj de sia sindikata organizo, sed la sindikata konstruproduktanta organizo, mem kooperativa, agas tute kooperative, laŭ la statuto de kooperativa asocio.

En kelkaj sindikatoj ankaŭ fondiĝis specialaj kooperativaj entreprenoj en la koncerna fako. La librobindistoj havas bindejon, kiu estas gvidata kooperative, la pentristoj de Stokholmo ankaŭ havas specialan societon, kiu prizorgas la pentradon, la elektristoj havis, sed devis nuligi ĝin pro la difino de la reguloj de l' urbo, kiu donas nur al kelkaj firmoj la rajton fari instalojn elektrajn. La ideo kooperativa floregas en Svedio nune. Dank' al la antaŭe en tiuj artikoloj priskribitaj faroj, multaj homoj komprenis, ke ili utilas al si mem agante kune kooperative, kaj la konsumsocieto de Stokholmo kreskegas. Ordinare membriĝas ĉiujare pli ol 5000 personoj. La membraro de tiu vere granda konsumsocieto nun estas 45000. Se oni kvarobligas tiun sumon — tial ke ĉiu membro konsistas el familio: edzo, edzino kaj du infanoj — oni konstatas, ke ĉiu tria loĝanto de Stokholmo estas kooperativano. Bona rezulto de dekjara laboro. John Johansson.

★

KOOPERATIVA MOVADO EN PORTUGALIO

Laŭ oficiala statistiko publikigita ĉi jare, la kooperativoj ne tro dense plimultiĝas en Portugalio. Ŝajnas eĉ, ke la nombro da kooperativoj plimalgrandiĝas, ĉar dum en 1921 (kiu cetere estas la jaro "ora" por kooperativoj) ilia nombro atingis 492, — en 1926, la lasta jaro montrita, ĝi malsupreniris ĝis 336, kun 43 548 anoj. Estas vere, ke la spezoj lastjaraj atingis preskaŭ tiujn antaŭjarajn, sed ni devas ankaŭ pripensi, ke la monsenvaloriĝo helpis tion.

Kaŭzojn por tiu senkuraĝiga rezulto ni povas trovi en la malhelpo de komercistoj kaj la malsaĝeco de la popolo. Siaflanke la estraro iel malhelpas la movadon. La lasta funkciinta parlamento dekretis, ke la havaĵon de "Komisariejo por Nutraĵoj" oni transdonu al la Kooperativa Federacio, — kiu pagus al la ŝtato altan renton ĉiujaran. La nuna diktatoreca registaro ordonis, ke, pro supozaj neregulaĵoj de la Federacio elpensitaj de la registara komisario, oni starigu Sindikaton de Naciaj Federacioj kaj malaperigu la Federacion. La estroj de la nova Sindikato estas oficiroj elektitaj de la registaro. Pro tiu fiagado multaj kooperativoj apartiĝis. Oni povas do aserti, ke la movado kooperativa en Portugalio ĉi momente ne progresas. (1635)

Germanaj kapitalistoj pekas kontraŭ leĝo, kiun ili mem kreis

La Ruhr-regiono (Okcidenta Germanio) estas tre grava teritorio pro sia granda metalindustrio, kaj tre konata estas tiu regiono pro la krueleco de la tieaj kapitalistoj. Tage kaj nokte tie centmiloj da duonnudaj homoj laboras en polvo kaj vaporo. Sed la por tiuj penegoj ricevata salajro neniel sufiĉas por kontentigi la plej elementajn bezonojn. Kaj se tiuj homoj postulas pli altigon de l' salajroj, la kapitalistoj skuas la ŝultrojn kaj rifuzas.

Ĉar nun la 1-an de oktobro denove finiĝis la tarifo de tiuj laboristoj, ili per siaj sindikatoj postulis salajro-altigon de 15 fenigoj po horo. Ĉar ankaŭ tiun postulon la kapitalistoj rifuzis, oni alvokis la ŝtatan paciganton (arbitraciulon), kiu decidis, ke la kapitalistoj devas pohore plialtigi la salajrojn de l' helplaboristoj je 6 fenigoj kaj tiujn de ĉiuj aliaj laboristoj je 2 fen. Ankaŭ tion rifuzis la kapitalistoj kaj anoncis fermi ĉiujn fabrikojn la 1-an de novembro. Sed la 31-an de oktobro la laborministro leĝe validigis la proponon de l' ŝtata paciganto.

Kaj la propono fariĝis leĝo! Pli frue kapitalistoj kaj sindikatoj akceptis kreon de tiu paciga aparato. Kaj ambaŭ partioj interkonsentis, ke la laborministro havas la rajton leĝigi proponojn de l' ŝtata paciganto. Kaj la leĝigitaj proponoj estas leĝoj, kontraŭ kiuj peki estas severe punota.

La laborministro leĝe validigis la proponon de l' ŝtata paciganto, kaj tamen la kapitalistoj fermis ĉiujn fabrikojn. 1-an de novembro kelkaj entreprenistoj senlaborigis 230 000 laboristojn pro kaprico, sed neniu ilin punas. 230 000 laboristoj kun siaj familioj estas transliveritaj al malsatmorto, ĉar kelkaj kapitalistoj rompis leĝon. Sed neniu levas manon kontraŭ ĉi lastaj.

Tiel fakte en la germana respubliko la kapitalistoj faras, kion ili volas: ili kreas leĝon kaj laŭplaĉe rompas ĝin, kiam oportunas por ili.

W. Reffgen (10036).

FERVOJISTA VIVO EN BRITLANDO

La 28-a de oktobro 1928 estis tago de funebro por la laboristaro en Karlajl (angle: Carlisle), la fervoj-urbo sur la angla-skota landlimo. En tiu tago la kvar fervojistaj viktimoj de l' Dinvudi (angle: Dinwoodie) vagonara interfrakasego estis portataj al sia lasta restadejo. La ekfrakasego okazis ĉe Dinvudi apud Lokerbi (angle: Lockerbie) en Skotlando, proksimume 35 kilometrojn de Karlajl, la 25. je la 3-a horo matene. Ekspres-vagonaro de Londono al Aberdin (angle: Aberdeen) kun du lokomotivoj surpuŝegis kontraŭ ŝarĝvagonaron haltigitan sur la linio pro malregulaĵo ĉe la lokomotivo. La tuta ŝarĝvagonaro el 40 vagonoj, la du lokomotivoj kaj tri vagonoj de l' ekspresvagonaro estis frakasataj. 2 lokomotivestroj kaj 2 hejtistoj, ĉiuj aktivaj laboristoj en la fervojista sindikato de Karlajl, estis mortigataj. La 28-an de oktobro 30 000 laboristoj (Karlajl havas 60 000 loĝantojn) ĉeestis la entombigon. La urbstandardo malaltiĝis duonmaste sur la urbdomo; la urbestro ankaŭ estas fervojisto. Kaj K-do Kremp (angle: Cramp), la sekretario de l' Tutlanda Sindikato Fervojista, la laboristaj urbkonsilantoj kaj la tuta fervojistaro de Karlajl, miloj da ili, marŝis kvarope ses kilometrojn antaŭ siaj mortigitaj K-doj.

Ni ĉiuj scias, kial kaj kiel niaj K-doj estis mortigataj, batalante — ne por "reĝo kaj patrio", sed por siaj edzinoj kaj infanoj. Ili mortiĝis kiel viktimoj de l' kapitalismo, ne pro iu hazarda okazo. Semajnon antaŭ la frakasego la dua signalisto, kiu signalis la "Ĉio en ordo"-n al la unua signalisto, petis de la fervojkompanio forpermeson, ĉar lia edzino tre malsaniĝis. Sed la kompanio ne povis doni la permeson pro malmulto da laboristoj, kiu estas rezulto de la nuna "ekonomia skemo" de l' fervoja kompanio. Ĉar la signalisto estis prizorginta sian edzinon, li neniam havis dormtempon, tiel ke je la tempo de l' haltanta ŝarĝvagonaro li ekdormis. La telefonsonorilo ekvekis lin, kaj li, opiniante, ke la ŝarĝvagonaro preterpasis, signalis por la ekspresvagonaro. Kompreneble, la interpuŝiĝo estis neevitebla.

Tio estas fragmento el la fervojista vivo en Britio — tiu tielnomata lando de sendanĝeraj fervojoj neŝtataj. Nenia laboristo estas sendanĝera en iu lando, sub tiu ĉi mortiganta sistemo de l' kapitalismo. W. Latimer (10637).

LABORISTA VIVO EN ARGENTINO

Ne tiel facile estas priskribi "vivon" de laboristo en Argentino, ĉar sufiĉe vasta estas tiu ĉi lando, kaj pro enmigrado ĝia loĝantaro konstante kreskas, laborkondiĉoj senĉese aliformiĝas. Sed por doni ioman ideon pri proleta vivo ĉe ni, mi penos koncize priskribi plej bonan kaj plej malbonan laboristan vivon. Certe vi mem kapablos plenigi la malplenan spacon inter tiuj du limoj.—

Enmigranto alvenas nian landon, tuj enloĝiĝas ĉe enmigranta hotelo, kie li dormos kaj manĝos je ŝtata konto — du-tri semajnojn, ĝis li trovas laboron. Ni supozu, ke nia enmigrinto estas bona, kvalifikita laboristo, kiu tre facile ricevas laboron. Do, li enspezos salajron dekdu "pesoj" tage ("peso" = 0.40 dol.). Lia edzino, bone kaj ŝpareme mastrumante la hejmon, facile ebligos, ke ŝia edzo enbankigu iom da mono ĉiumonate, kaj se ŝi decidus akcepti ajnan malpezan laboron, certe tiu ŝparita mono fariĝus pli multa. Baldaŭ tiu homo aĉetos terpecon en ĉirkaŭo de nia urbo — 300 kv. metrojn — oni povas aĉeti pagante monate 30 "pesojn" (dum 100 monatoj). Buenos Aires ŝuldas al tiu sistemo de terdisvendado sian grandecon kaj rapidan kreskadon. Sur la aĉetita terpeco nia homo, helpate de siaj K-doj, per uzitaj lignoj kaj aliaj konstrumaterialoj — aĉetitaj per ŝparita mono — starigas ĉambron, kuirejon ktp.

Tiele li evitas lu-pagadon, kio estas bona kaj atentinda ŝparo. Dimanĉojn kaj aliajn festtagojn li uzas por rebonigi kaj pligrandigi sian hejmon. Lia salajro eble altiĝos ĝis 14—15 pesoj tage. Iom post iom li anstataŭigos sian lignan dometon, li ĝin rekonstruos brike, li forluos 1—2 ĉambrojn, do li enspezos pli ol 400 pesojn monate. Eble li malfermos butikon, magazenon aŭ malgrandan industrion; li ja povas fariĝi eta aŭ granda burĝo, aŭ simple resti "aristokrata laboristo".

Nun ni vidu la alian flankon de la bildo. Enmigrinto post longa restado en enmigranta hotelo, ne scipovante hispanan lingvon, ne posedante ian ajn metion, nenion povas fari en la urbo Buenos Aires. Fine li akceptas senpagan ŝtatan fervoj-bileton al iu ajn direkto de la lando. Do, li alvenas gubernion Misiones; tie oni ĉefe terkulturas" verba mate" (parolu "jerba mate" = nacia teo). Senfinaj estas la tieaj bienoj, kaj ties laboristoj, nomataj "mensu" (plej parte indiĝenoj) suferas nigran sklavecon. Ili ricevas 0.17 peso por dispartigado de 10 kilogramoj da "verba mate". Sed la salajron ili ne ricevas laŭ nacia mono: ja bien-posedanto havas siajn specialajn monerojn. Kompreneble per tiuj ĉi moneroj de la bienposedanto ili nur povas aĉeti plej necesajn aĵojn en la magazenoj de siaj mastroj, kiuj denove profitas per la vendado. La prezoj estas sufiĉe altaj: sukero 0.60 pes. (en mia urbo 0.38), faruno 0.50 (en mia urbo 0.35), vermiĉeloj 0.45 (en mia urbo 0.43) ktp. Vi certe bone komprenas, ke per tia ruza sistemo la ekspluatistoj trovis rimedon tre valoran por ili, laŭ kiu la pagita salajro revenas en iliajn poŝojn post tute mallonga rondirado.

Se laboristoj tion deziras, ili povas interŝanĝi nacian monon kontraŭ privata. Sed tiu afero neniam konvenas al aboristoj, unue pro la dekalkuloj, kaj due ĉar en la magazenoj de la bienuloj ili nur povas aĉeti per la mono de kon-cerna bienulo. Kromaj urboj aŭ vilaĝoj ja ne ekzistas en proksimo, ili vivadas en plena kamparo, malproksime de stacidomoj kaj river-havenoj. Tio samtempe evitigas eĉ la plej mildan ŝtatan kontrolon. Ili vegetas en tre mizeraj kabanoj — ne pensu pri eĉ plej sensignifa komforto, nek higieno. Ili estas absolute sub la sankta volo de siaj mastroj kaj submastroj. Ĝenerale tiuj bienoj posedas punejojn, kie "ripozadas" la plej konsciaj laboristoj; ankaŭ ekzistas privata policistaro.

Kvankam nek la unua nek la alia el tiuj ĉi skizitaj "vivoj" estas la plej oftaj ĉe ni, pli ofte kaj facile ni renkontas la duan ol la unuan.

A. Barrot, Buenos-Aires.

Faktoj kaj komentoj

Kulto al fetiĉo

Ĉiu bone scias, ke Svisio estas libera, sendependa lando, dank' al sia potenca, nevenkebla armeo. Sekve, por daŭrigi la militan spiriton inter proletaj amasoj, oni organizas soldatajn paradirojn en niaj stratoj, ne okupante sin pri la vetero. Paradiro okazis en Lozan' (france: Lausanne) la 28. septembro; kavaleria regimento devis sin montri antaŭ la estraro dum pluvega vetero sur la ĉefa placo de l' urbo. La tramirado estis interrompita, kaj la tramistoj same kiel la urbanoj nur kurioze rigardis pasi la defendantojn de l' kapitalismo. Kelkaj tramistoj ne salutis la preterirantan flagon. La kontrolestro ĉeestis kaj vidis la gravan disciplinmankon. Tuj li kuris al sia skribejo por redakti la sekvantan cirkuleron: "Lozanaj Tramveturiloj. Averto al la personaro. Cirkulero 35 ĝis 28. Ni observis, ke kelkaj oficistoj en uniformo, ĉeestantaj ĉe soldata paradiro, sin ne senĉapeligis, dum la flago preteriris, kontraŭ la ĝenerala kutimo. Tiu agmaniero de unuopuloj kompreneble taŭgas por malŝatigi la tutan personaron. Sekve, de nun, ni nepre postulas, ke niaj oficistoj en uniformo observu akurategе tiun kutimon."

Kompreneble! . . . 11 331.

La indiĝenoj en Usono balotas!

Oni kelkfoje asertas, ke la usona kapitalismo ekstermis kaj preskaŭ tute forigis el Usono la indiĝenojn, la "Ruĝhaŭtulojn". Tio estas troigo. Fakte, ili ne tute malaperis el Usono. Proks. centmilo da ili partoprenis je la ĵusaj prezidant-elektoj. Per leĝo voĉdonita en 1924 ili ja akiris la civitanan rajton . . .

La ruĝhaŭtuloj — kaj nur ili — rajtas sin nomi "100% — amerikanoj". Se tiuj indiĝenoj ne perdus ĉian gentan patriotismon, ili devus batali kun la agitvorto: "Ameriko al la amerikanoj!" kaj provi forpeli la 90 milionojn da fremduloj, kiuj invadis ilian landon! — Kaj en Nikaragvo ankaŭ la ruĝhaŭtuloj, se restis, devus batali kontraŭ Sandino!! . . .

La papo pri virina gimnastado

Okaze de publika gimnastado de l' itala virina gimnast-asocio en Romo je 2. 5. 28 la papo direktis solenan skribaĵon al la kardinalvikario de Romo. En tiu ĉi skribaĵo li bedaŭras kiel episkopo de Romo, ke en la sankta urbo de l' katolikismo, post dudek jarcentoj da kristanismo, la konsideroj pri la moralo de l' virino montriĝas pli malgrandaj, ol eĉ en la idolana Romo, kiu falis tiel malalten, ke ĝi eĉ akceptis de l' venkita Grekio la gimnastikajn kaj atletajn ludojn kaj konkursojn. Kiel granda estas la komprenemo de l' roma eklezio por la liberiga batalo de l' virino, montras la finvortoj de ĉi tiu mezepoka skribaĵo: "Kiam la mano de l' virino leviĝas, ni deziras kaj preĝas, por ke tio ĉiam okazu sole por preĝado kaj por bonfara ago."

("Ecclesiastica" n-o 19, 12. 5. 28.)
Laŭ "ISK", nov. 1928.

La timo pro la vero

La faŝista cenzuro malpermesas en Italio la montradon de militfilmoj sub la jena preteksto: " . . . En tiuj ĉi filmoj ofte estas montrataj vere funebraj scenoj, kiuj malĝojige impresas la publikon kaj kiuj malaltigas la patriotan spiriton, speciale ĉe la virinoj kaj la gejunuloj, kiuj apogfirmigas la sendanĝerecon de l' patrio, dum en iliaj militfilmoj estas enkondukitaj ridindaj aŭ humoraj scenoj kontraŭaj al la militista disciplino."

Jes! Vere! Kia profanigo de la plej sanktaj sentoj, se oni per lumbildo kuraĝas elmontri al la ne-ĉeestintoj ioman, kvankam tre palan rebrilon de la kruela buĉado!

LABORISTA MIZERO EN BRAZILIO

La unuigitaj ŝtatoj de Brazilio (sume 20), estas laŭ sia grandeco la kvina ŝtato de la mondo. Ili havas areon de 8 500 000 kvadratkilometroj, do ampleksas preskaŭ la duonon de l' sudamerika kontinento. La plej granda parto de tiu kolosa teritorio estas kovrita de arbaroj. En la internacia ligna komerco la brazilia ligno ne tiom valoras pro sia amaso, sed pro sia kvalito. Brazilio liveras multekostajn lignojn (palisandro, cedro, fera ligno) al la eksterlando. Komence de 1926 estis fondata ligno-trusto, al kiu aniĝis ĉ. 200 lignokomercistoj kaj segejposedantoj. La instiganto en tiu ĉi trusto estas la "Southern Brazil Lumber & Colonisation Company" (Sudbrazilia Krudligna & Koloniiga Kompanio), societo fondita per usona kaj franca kapitalo. Ĉi tiu entrepreno, kiu havas sian sidejon en Nov-Jorko, posedas tri modernajn segejojn kaj okupas ĉ. 1500 laboristojn, kiuj segas 20 000 tabulojn potage.

En Belem, ĉefurbo de l' ŝtato Para, en la sudo de la lando, ekzistas granda segeja entrepreno, kiu bazas sur angla kaj franca kapitalo kaj havas sian ĉefoficejon en Bordo (france: Bordeaux). La segejoj de tiu ĉi entrepreno nombras minimume 1200, la laboristoj okupataj per arbfalig- kaj segej-laboroj ĉ. 40000. La laboristoj apartenas al dek aŭ dekdu nacioj diversaj[1]. Inter ili superas la miksrasaj brazilianoj, sed ankaŭ negroj, japanoj kaj multaj enmigrintoj el Meza, Orienta kaj Suda Eŭropo troviĝas inter ili.

Enmigrado kaj mizero

85% el la loĝantaro de Brazilio scipovas nek legi nek skribi. Malgraŭ la treege mizera stato de la enlandaj laboristoj la registaro faras precipe viglan reklamon pri enmigrado, kvankam la enmigrantoj nur pligrandigas la senlaborul-armeon kaj pli reduktas la mizerajn salajrojn. Al la teruraj sociaj mizeroj asociiĝas la plej barbara pritrakto de la politika kaj sindikata laborista movado flanke de la brazilia registaro. Deportadoj al la insuloj malbonfamaj pro la tie reganta febromalsano estas la prefera rimedo, per kiu la registaro kapablas sufoki ĉian estiĝon de laboristmovado jam denaskiĝe. Estas kompreneble, ke en tia atmosfero ne povas disvolviĝi regula laborista movado.

La plej mizera klaso estas la arbaraj laboristoj. Ili vivaĉas en kabanoj konstruitaj el palmfolioj, sur nuda tero, kune kun la rampanta bestaro de l' praarbaro. Plej malbona estas la vivo en la ŝlimaj superakvaj arbaroj, kie ĉiam denove aperas turmentaj febraj malsanoj. La segej-laboristoj loĝas en barakoj konstruitaj el nerabotitaj plankoj kaj arboj. Ankaŭ tie la febro ofte montriĝas. Ĉar kompetenta kuracisto ne ekzistas en tiuj ĉi regionoj, la malsanaj laboristoj estas traktataj per diversaj farmaciaj plantoj, kiuj kreskas en la arbaroj. Al ĉio ĉi aliĝas la malbona nutraĵo, kiu ja estas havebla nur per la entreprenistoj. Pro la nesufiĉaj transporteblecoj mankas ofte dum semajnoj la necesaj vivrimedoj.

Pri la salajroj kaj prezoj ni nur posedas malsufiĉajn sciigojn. La pli grandaj segejoj plej ofte fordonas la faktan arbarlaboron — la faligon de l' arboj — al intermajstroj, kiuj okupas siajn laboristojn laŭ tarifo. Simpla arbarlaboristo akiras dum naŭhora laboro apenaŭ 6 milrejsojn (1 milrejso = 0,60 germ. mk.). Escepte de malgranda elito de altpagataj usonaj specialistoj la segistoj perlaboras ĉ. 9 ĝis 10 milrejsojn dum 9—10-hora taga laboro. Helplaboristoj atingas 5—7 milrejsojn potage. Estas konsiderinde, ke en la grandurboj, kie la prezoj ja estas multe pli malaltaj ol en la segejaj distriktoj, 1 kilogramo da terpomoj kostas ĉ. 1 milr., 1 kilogr. da bovaĵo 1,8 milr., 1 kilogr. da pano 0,9 milr. Krom tio estas plendate pri nehonestaj praktikoj de la entreprenistoj, kiuj ofte trompas la malspertajn pri kalkulado laboristojn ĉe la prikalkulo de l' faligitaj arboj.

Laŭ Gazetservo de ILA (Berlina Internacio).

[1] Red. noto: En tiaj kondiĉoj la malfaciloj unuiĝi estas kompreneblaj.

MALLONGAJ NOTOJ

Ne en Göteborg!

"Malfacile estas por anglo paroladi al la Kongreso. La angloj sidas malantaŭ la parolanto kaj ne povas aŭskulti lin bone, kaj li parolas al moviĝanta babilanta ĉeestantaro, kiu forpasigas la tempon, ĝis la tradukado okazos." Fenner Brokŭej (angle: Brockway), priskribante la kunvenojn de la Dua Internacio en Bruselo en New Leader.

Vivkosto kaj salajroj en Portugalio

Dum la vivkosto altiĝis ĝis 30-oble pli kompare kun julio 1914 (precipe en la urbo Porto la prezalteco estas eksterordinara), la salajroj nur malofte atingis la 25-oblon. Por ke la antaŭmilita situacio estu iom atingata, necesus, ke la meza salajro fiksiĝu je 18 eskudoj; fakte nur malmultaj salajroj superas 15 esk.! En tiu ĉi jaro pli malfavore ankoraŭ evoluas la vivkosta indekso. Sed... nin celas savi la faŝismo... (1635)

LA VIRINO EN TURKMENIO

Post Oktobra Revolucio la virino de Soveta Turkmenio fariĝis egalrajta kun viro. Kaj ŝi, kiu dum jarcentoj estis humila sklavino de sia edzo, en kiu oni ne rekonis homon (sep kokoj havas pli da saĝo ol unu virino — diras turkmena proverbo), ŝi — tiu objekto de vendo-aĉeto, komencas elpaŝi sur socian arenon.

Turkmena virino

Sed sian emancipiĝon ŝi ne ricevas facile. Ŝian vojon baras potenca ankoraŭ en auloj[1] malnova vivmaniero, "adat". Multaj viroj kun miro kaj kolero rigardas, ke la virino deziras starigi sin apud ili. Aktivulinojn renkontas mokoj, intrigoj, kontraŭstaro iam eĉ flanke de komunistoj. Kiom da sangaj paĝoj jam estas kaj ankoraŭ estos enskribitaj en historio de tiu ĉi batalo! Jen estas mortigita pro troa aktiveco prezidantino de aulsoveto; jen edzo mortigis post eksedziĝo forlasintan lin edzinon, ĉar li ne povas toleri tian malhonoron; jen pereis de ponardo knabino, kiu forkuris de kaduka edzo en urbon por lerni. Kaj tiaj malĝojaj ekzemploj abundas.

Ne multaj estas ili — pionirinoj de nova vivmaniero, sed ili ne timas eĉ morton. Ĉu ne estas heroeco de virino, kiun oni elektis prezidi aul-soveton kaj ŝi ne rifuzis malgraŭ publika deklaro de ŝia propra filo, ke li mortigos la patrinon tiuokaze? Kaj vi atentu, ke li estis komjunulo! (Certe nun oni eksigis lin el la Ligo.)

Aŭ jen fakto. Por prezidanta loko luktis du gentoj. En hazardo de lukto ambaŭ malamikaj grupoj forgesis pri ĉia singardemo kaj balotis por virino. Gul-kizi neatendite por viroj fariĝis prezidanto de aulsoveto. La gentestroj rekonsciiĝis kaj postulis, ke ŝi forlasu la postenon. Gulkizi rifuzis, kvankam ŝi povas fali de mano de mortigonto. "Mi lernos legoscion. Mi penos, ke oni sendu knabinojn en lernejon. Mi donos al malriĉuloj pli bonajn terpecojn kaj atentos pri justa distribuo de akvo, de kredito. Mi ne timas morton kaj laboros malgraŭ minacoj". Tion ŝi diris en distrikta komitato.

Tiel Nova Vivo per malgrandaj riveretoj penetras aulojn de Turkmenio.

S. Bojev, Merva oazo, Turkmenio.

[1] Vilaĝoj en Turkmenio.

Mia buĝeto

Mi estas 21-jara fraŭlo. Mi loĝas kun la patrino, frato 18-jara senlabora, frato 16-jara, lernanto, frato 12-jara, lernanto, kaj fratino 9-jara, lernantino. Ni okupas loĝejaĉon de 24 kv. m. kun malgranda kuirejo. La loĝejo estas en duon-subtera etaĝo, tamen relative seka kaj varma dum vintro. Mia laborakiro de telefon-muntisto varias inter 50—80 rubloj, ĉar mi laboras laŭpece. Do meze mi enspezas monate 65 rbl. Pro la vidvineco la patrino por si kaj la du gefratoj ne jam atingintaj la 16-an jaron, ricevas el asekur-kaso monate 15 rbl. (La patro estis oficisto, lastatempe labor-invalido kaj mortis en febr. 1928.)

El la kamparo kaj aliaj urboj venas sezon - laboristoj, konstruistoj. Dum majo ĝis aŭgusto ili donas ioman enspezon al familioj vivantaj pli malpli mizere, ĉar dum tiuj kvar monatoj ili povas loĝi nur en jam okupitaj loĝejoj — ja liberaj ne ekzistas. Tiele de ses tiaj sezonuloj-ĉarpentistoj mi enspezas monate 27 rbl. (ĉiu pagas po 4,5 rbl.). Krome, por la kuirado la ĉarpentistoj liveradas lignaĵon monate je la sumo proksimuma de 5 rbl. Dum tiuj kvar monatoj sekve nia enspezo estas sufiĉe bona; ĝi sumiĝas je 112 rbl. Kaj ni povas ĝui, kvankam en modera kvanto, la sezonproduktojn, berojn, pomojn, malkarajn ovojn, lakton, tomatojn, kukumojn ktp. Sed tiu ĉi bonstato multe kostas, ĉar 1. estas multa laboro por la patrino, 2. la malhigiena multeco de korpoj en malgranda ĉambro (kies alteco estas 1,84 m.) kaŭzas perdiĝon de eble duono de la valoro de l' ripozo. Ĉar la aero de la kuirejo permesas noktumadon nur al kvar personoj, sekve en la loĝejo mem noktumas oko. Nur tiu ĉi turmento ebligas fliki la truojn kaj aĉeti plej necesajn aĵojn — vestojn, botojn . . .

Do, dum la aliaj ok monatoj (sept. ĝis aprilo) mia enspezo egalas 80 rubl.

E l s p e z o j :	rbl.
Loĝejo	1.70
½% por la lernejo de plenaĝuloj . .	0.35
Hejtajo	6.—
Petrol-lumo	1.—
Esperanto (ĉar per esp. mi trovis la laboron, mi ĉiel eble dankas ĝin) .	2.—
Nutrajo	65.—
Div. negravaĵoj	3.95
Sume:	80.—

K o s t o j :	somere	vintre
Litro da lakto	0.20	0.30
10 ovoj	0.50	0.80
1 kg. da sekalpano	0.10	0.10
„ „ tritikpano	0.20	0.20
„ „ sukero	0.70	0.70
„ „ pomoj	0.25—0.50	1.50
„ „ beroj	0.50	—
„ „ viando	0.75	1.—
„ „ butero	2.50	2.75
ktp.		

Mi bedaŭras, ke en la regulan enspezadon mi ne povas enmeti profiton pro esp. tradukado. Ĝis nun la redakcio de nia urba ĵurnalo pripagis nur unu mian tradukon el kelkaj presitaj. Tiele mi enspezis dume nur kvar rublojn, kvankam aliaj K-doj sukcesis jam enspezi pli ol dudek rublojn. Estas domaĝo por nia poŝo, ke la redakcio ne povas presi tiom da materialo, kiom ni povas liveri.

Miaj labor-kolegoj kaj esperantaj K-doj miras, ke mi tro malofte vizitas kinon, teatron k. s. Sed kiam mi prezentas al ili la nombrojn, ili nur balancas la kapojn.

V. P i s k u n o v, N. Novgorod (5432).

EL LA HISTORIO DE L' SOCIALISMO

8. Karl Marks

Prezentante al vi en la vico de niaj historiteoriaj skizoj pri diversaj doktrinoj de l' socialismo hodiaŭ mallongan resumon pri K. Marks, ni speciale volas atentigi niajn legantojn, ke en la "Biblioteko de Sennaciulo" aperis volumeto "Karl Marks, Lia Vivo, Lia Verko", kiu iom detale, kvankam ne elĉerpe pro ĝia modesta amplekso, pritraktas vivon kaj doktrinon de la eminenta socialisto. Ĉi okaze ni rekomendu la cititan verketon varme al ĉiuj K-doj!

Karl Marks naskiĝis en 1818 en Trier (Rejnlando). Li vivis en ekzilo en Parizo, Bruselo kaj fine en Londono, kie li mortis en 1886.

La doktrino de Marks estas klarigita en jenaj verkoj: M i z e r o d e l a f i l o z o f i o (respondo al Prudon); K r i t i k o d e l' p o l i t i k a e k o n o m i o ; L a k a p i t a l o.

La fundamento de l' sistemo de Marks estas la h i s t o r i a m a t e r i a l i s m o, per kiu li klarigas ĉiujn transformiĝojn de la homara socio pere de nuraj ŝanĝiĝoj en la produktado kaj en la cirkulado de l' riĉoj. Efike de tiu ĉi neceso la kapitalisma socio nuntempa devas fine konduki al socio socialisma.

Por Marks, la mezuro de l' v a l o r o estas la l a b o r o. Nu, la kapitalista entreprenisto, kiu aĉetas de la laboristo l i a n l a b o r f o r t o n, povas akiri de li liverojn de laborforto pli altajn ol tiujn necesajn al li por teni sian vivon, kaj kreas tiele p l u s - v a l o r o n, kiu estas valoro produktita de la laboristo kaj forprenita je li.

La amasigo de l' plusvaloro formas la k a p i t a l o n, kiu estas nur la sumo de l' valoroj, je kiuj la produktanto estas senigita; senĉesaj amasigoj havas kiel konsekvencon la k o n - c e n t r i g o n de l' kapitalo en malpliiĝantan nombron da manoj. Sed kiam la laborista klaso, la P r o l e t a r o, estos atinginta la lastan ŝtupon de mizeriĝo, ĝi rompos sian sklavecon, kaj elproprigos siajn "elproprigintojn". La kolektivista socio stariĝos. La dispartigo de l' produktoj de tiam estos farata proporcie je la liveroj individuaj, mezurataj laŭ la plenumita laboro.

Tio estas la t e o r i a verko de Marks. Lia propaganda verko estis grandega. Li aperigis kun Engels la K o m u n i s t a n M a n i f e s t o n[1], estis la animo de l' I n t e r n a c i o kaj la ĉefa fondinto de la s o c i a l - d e m o k r a t i o en Germanio, de l' germana socialista partio.

[1] Havebla en esperanto ĉe la Administrejo de SAT.

La Kolono de Vandom[1]

Laborist' sin klininte staras.
Sur la kolo faŝisto grincas,
Kaj aliuj supren ŝtuparas:
Policestro unue "princas",
Pastro sidas pli supre, due
Mastro sidas oscedenue,
Super li — ministraĉ' amiko
Kaj ankoraŭ pli supre — ŝika[2]
Pompa sidas fierregnestro,
Super li — de la pastroj estro,
Super ili la "dio bona", —
Jen la "ŝtofo" de la kolono:
La proleton premantaj brikoj . . .
Ĉu ne pezas la ŝarĝ', amikoj?!
La respondon mi scias bonan:
Frapu ĉiuj ni la kolonon,
Por ke la koloneg' Vandoma
Plu ne estu turmento homa,
Por ke l' brikoj kun bruo krevu,
Kaj la laca prolet' sin levu.
Tiam iros li la estonton
Per gigantaj firmegaj paŝoj,
Kaj neniam alia premonto
Lin ekkaptos per feraj maŝoj.

N. S., Pargaĉevskij (11 746, sekt. 13-a).

[1] France: Vendôme. Tiu ĉi kolono troviĝas en Parizo sur la Vandom-placo, estis kreata de Napoleono kiel venksigno el bronzo de 1200 kanonoj kaj detruata dum la Pariza Komuno de la popolo, sed poste rekonstruata.

[2] Franca modvorto, transirinta en kelkajn aliajn lingvojn, por esprimi ion, kio estas bongusta (precipe uzata por vestoj, sed ankaŭ metafore).

TRA ESPERANTIO

La SAT-aparato servas

Leningrada SEU-organizo ricevis al festo de 11-jara jubileo de Oktobra Revolucio por transdoni al leningrada laboristaro salutleterojn el la urboj Zagreb, Lyon, Dresden, Berlin, Paris, Wien, Tallin, Riga, Göteborg, Derby. Ĉiuj leteroj estis alsenditaj je nomo de laboristaro. Tuj ĉiuj leteroj estis tradukataj, multobligataj kaj transdonataj al la tagĵurnaloj Pravda kaj Ruĝa Ĵurnalo, al multaj murgazetoj, al la radio-stacio. La 7-an de novembro ĉiuj leteroj efektive estis utiligataj ne nur en la gazetaro, murgazetoj kaj radiodisaŭdigo, sed ili ankaŭ estis laŭtvoĉe legataj en grandaj kunvenoj. Leningrada Komitato de SEU je nomo de la tuta leningrada proletaro petas min transdoni al ĉiuj Gek-doj alsendintaj salutleterojn varmegan proletan dankon, ĉar vi per viaj leteroj kune kun ni festis nian gravegan feston. Interŝanĝado per salutleteroj, per proksimiganta la proletaron materialo faras ne nur sian gravan rezulton, sed ankaŭ almilitas pli kaj pli grandan simpation al la laborista esperanta movado.

Ja, en ĉiu lando la laboristaro notas iun gravan tagon — je tiu tago ĉiu SAT-ano tuj devas eĥi; la tutmonda interŝanĝado per tiaspeca materialo devas esti enkondukata en nia ĉiutaga SAT-laboro. Oni devas eĉ anonci pri proksimiĝantaj plej gravaj tagoj en ĉiuj landoj. Tio devas esti farata ne okaze, sed konstante, laŭplane.

P. Tilin (9310).

Gekamaradoj!

Jam de 7 semajnoj K-dino Lehmann forlasis la administrejon pro malsaniĝo, kaj nun ni sciiĝas, ke ŝi ne revenos. La laboro por ni ambaŭ en la Adm. estis jam sufiĉe ŝarĝa. Certe kelkaj K-doj jam rimarkis, ke ni ne rapide respondis al iliaj koresp-aĵoj. Vere, K-doj, per la plej bona volo mi ne povas ĉion fari, ĉar mi ankaŭ nur havas du brakojn kaj nur unu kapon. Pasos ankoraŭ kelkaj semajnoj, ĝis ni retrovos la ekvilibron en la administrejo kaj denove ĉio funkcios kiel antaŭe. Pro tio ni petegas niajn Gek-dojn, kiel eble plej indulgi nin per multa koresp-ado, ĉar por tiu laboro tute mankas la tempo. La ekspedado de "S-ulo" tamen okazos tute akurate.

Adm.

Korekto. — En n-o 215, pĝ. 56, 1-a kol., 10-a linio de malsupre legu "procentas" (anst. "oferas").

AL LIBROTENISTINOJ — SAT-ANOJ!

La Direkcio de SAT serĉas por la Administracio en Leipzig perfektan librotenistinon; estas dezirate, ke ŝi estu sperta en bilancaferoj kaj scipovu stenografi kaj maŝinskribi. Memkompreneble ŝi bone sciu esperanton kaj estu preta sin tute dediĉi korpe kaj anime al nia komuna afero.

Ĉiu inda kaj kapabla K-dino el la tuta SAT-anio rajtas kandidati; iel estus preferinde, ke ŝi ne scipovu la germanan lingvon, por ke en nia Administrejo sonu devige la esperanta lingvo.

La salajro bazas sur la tipografia tarifo en Leipzig.

Interesatinoj ne prokrastu skribi ĉu al la Direkcio de SAT, 23, rue Boyer, Paris XX, ĉu al la Administranto en Leipzig.

EL NIA LETERUJO

Ni ricevis jenan leteron: "Oni ĉiam ankoraŭ ne povas alkutimiĝi al esperantigo de nomoj, familinomoj ktp. Kial oni ne esperantigas aŭ alinaciigas (? Red.) naciajn nomojn, sed uzas nomojn de sama lingvo? Esperantistoj same devas fari escepte adresoj. Sennaciece via N. Balodis (7714)."

Ni devas rimarkigi al tio, ke ni ne konas ĉiujn lingvojn, kaj ke tial necesas, ke la kunlaborantoj konigu al ni la elparolon, liverante siajn manuskriptojn.

TRA LA MOVADO
(Kroniko)

ALĜERIO. Alĝero. Post eksiĝo de la ĝisnuna Peranto la SAT-kunveno de 28. 10. elektis kiel Peranton K-don Nedjam Mohamed (8556), kiel Vicperanton K-don Bureau Louis (8555). — **FRANCIO. Lyon.** 14. 10. okazis aŭtuna propaganda festo. Inter du amuzaj partoj ni devigis la ĉeestantojn aŭdi paroladeton pri esp-o. Venis ĉ. 500 Gek-doj. Oni eniris senpage, sed loterio plenigis parte la prop. kason. Du kursoj malfermiĝis por komencantoj, unu por perfektiĝantoj. Aliaj funkcias en la ĉirkaŭurbo. Proksima festo okazos printempe. — **GERMANIO. Hamburg-Altona.** Ni partoprenis en radio-ekspozicio de Lab. Radio-Ligo per angulo k disdonis flugfoliojn. Funkcias 5 kursoj kun proks. 70 p. (inter ili 20 infanoj). Por nia koresp. vespero ni ricevis 20 Pl el 6 landoj. La du plej belaj kartoj estis premiataj per gvidlibro tra la Hamb. sindikatejo. (2105.) — **LITOVIO. Radviliŝkis.** Antaŭ nelonge okazis parolado pri esp-o de S. Kazlauskas. Estis aranĝita ekspozicio de gazetoj k literaturo. Post la parolado okazis provleciono. Kursoj malfermotaj. (K. M.)

ĈE LA KATOLIKOJ

"Espero Katolika" (nov.) sciigas sub la titolo: "Grava danĝero de la neŭtraleco", ke la kvazaŭ-oficiala organo de l' Vatikano, la Osservatore Romano (Observanto Roma) en sia n-o de 31. aŭg. enhavis artikolon titolitan: "La bedaŭrinda agado de iuj esp-istoj", en kiu ĉiuj estas pli malpli respondigataj pri la agado de siaj samlingvanoj. Menciataj estas precipe la gazetoj La Lernanto, Arbeiter-Esperantist, Sennaciulo k Oomoto, kiel "venene" agantaj kontraŭ la katolika eklezio. "Espero Katolika" faras la sole trafan konkludon, vokante la devizon ĉiam kaj ĉiam de ni vokitan al la laboristoj: For la neŭtralismon! La gazeto klopodas pli kaj pli apartigi la katolikajn esp-istojn de la neŭtrala esp. movado.

RECENZEJO

Duope ricevitajn verkojn ni recenzas, unuope ricevitajn ni nur mencias.

La vojo al scienco de estonto. Akademiano A. Fersman. Eld. SAT. Bibl. de Sennaciulo, n-o 7. Form. 11×14, Pĝ. 56. Pr. 0,60 mk. g. Havebla ĉe SAT, Leipzig O 27, Colmstr. 1.

Sekvanta fakto plene konfirmas la antaŭdirojn de l' aŭtoro pri rapideco de civiliza kaj scienca materia progreso: jam de januaro 1922, kiam estis verkata tiu libro, jam tiom ŝanĝiĝis sciencoj kaj kutimoj, ke tiu libro mem multloke ŝajnas malnova, malmoda. Sed la metodo ne ŝanĝiĝas. Pro tio la libro ĉiam restas aktuala. Tre oportunas legi tiun potencan resumon de homaj sciencoj, ĉar tro ofte ĉiu el ni iomete konas kelkajn sciencajojn, sed ĝeneralaj vidoj al ĉiuj sciencoj kune mankas, aŭ estas tute frenez-fantaziaj.

Ni prenu el tiu verko kelkajn frazetojn: "Mi vidas tiun ĉi sciencon (de estonto) kiel fortan ŝtatan mekanismon", klarigas scienc-isto Fersman, — ĉar tia forto ne povas resti en manoj de senkonsciaj profitemuloj, ĉar scienco bezonas tutmondan unuecon, ŝtatajn (komunajn) laborejojn, tutmondan ĝeneralan lernadon kaj publikigadon de ĉiuj eltrovajoj, anstataŭ stultega sekretemo de nunaj privataj sciencaj industrioj. "En tiu estonto, viv-konstruanto estos scienculo, — ne forŝirita de la ĉirkaŭa mondo, sed forte ligita kun ĝi."

"Kvankam ankoraŭ ne kunlaboras antaŭnelongaj malamikoj (Entent'o kaj Germanio 1922 ...), tamen mi vidas klare tiun duan vojon al scienco de estonto: la vojon de triumfa kunfandiĝo de popoloj sub la kreskanta potenco de internacia scienca organizo." (Regado ne plu super homoj, sed nur super objektaro.)

"... Vojoj de komuna kolektiva laboro, de reciproka kompreno kaj de reciproka fido. — Ĉu helpos ĉi-tion unu komuna lingvo? Jes, ĝi preparos la vojon."

Lingvaj rimarkoj: p. 8: "uzino", malĝusta, anst. "fabriko". — p. 9: sciencaj "mitingoj", anst. sciencaj "kunvenoj". Arkaikaĵoj: "futoj" kaj "pudoj", miksitaj kun kilometroj kaj metroj pri longoj kaj pezoj. — Post 1922, Sovetio tute adoptis metran sistemon, feliĉe.

Certa. — Ĉu la K-do tradukinto uzas "certa" en ĝia vera signifo: Neduba, — aŭ por "ia", malkorekta uzo. (pĝ. 18, 31, 41). Tiu eraro tute ŝanĝas la signifon de tiuj frazoj. Jief.

Libera Voĉo. Areto da laboristaj kaj migrulkantoj. Dua eldono. Eld. ALLE, WIEN XXI, Angererstr. 14. Prezo nemenciita. 32 pĝ. Form. 11×15 cm. — Ni ne komprenas, kial ĉiu LEA devas klopodi eldoni mem sian apartan kantaron. Ĉu niaj kantoj ne estas tiom internaciaj, ke oni povas uzi unuecan kantaron? Kaj krome oni ne posedas eĉ la minimumon da bonkonduto: oni ne mencias la fonton, el kiu oni ĉerpas diversajn kantojn. Ĝuste ALLE, kiu sisteme evitas ĉiajn amikajn rilatojn kun SAT, aliflanke ne hontas elpreni el la SAT-Kantaro "La Internacio, Ruĝa Standardo, Dubinuŝka" (ĉi lasta kun ŝanĝetoj faritaj de HESL) sen ia mencio pri deveno!!! Ne kontraŭante la enmeton de kelkaj migraj kantoj, kiujn bezonas nia migrema junularo, ni tamen ne vidas la "atentan zorgon, ke la kantoj havu karakteron laboristan" (laŭ la antaŭparolo de l' kompilinto). "La Espero" (la oficiala neŭtrala himno) vere de ni ne povas esti konsiderata kiel "laborista kanto"! La kompilinto(j) de l' kantaro portas tre grandan respondecon, ĉar ili devas antaŭvidi la rezultojn el ĝia uzado. N. B.

Ilustrita Enciklopedio Liberpensula (pollingva). Eld. "Wolnomysliciel", Lublin, poŝtk. 152 (Polio). Entenas ĉap. "Esp-o k Libera Penso". Laŭdinda propag. de niaj Lublinaj K-doj!

MEMORNOTO

Priesper. artik. k notojn enhavis:

Daily Herald, London, 9. 11., Der Deutsche Eisenb., Berl., 11. 11., Les Amis de la Nature (Naturamikoj), Strasbourg, okt., Accion Cultural, Sabadell, 16. 10., 1. 11. (tuta paĝo), Signalen, Stokh., 8. 11. (rubr.), L'Etincelle (Fajrero), Bruselo, 30. 10.

Peresper. artik. k leterojn enpresis:

Travail, Lyon, 10. 11., Neue Ztg., München, 7. 11.

Pri la SAT-Kongreso raportis:

Radeberger Ztg. u. Tageblatt, Radeb., 10. 9.

NIA POŜTO

10 637. — La formoj Germanujo, Germanlando, Germanio k. s. estas ĉiuj "korektaj", tial ke de ĉiuj tuj kompreneblaj k ĝenerale uzataj. Ni lasas al niaj kunlaborantoj la liberecon uzi la formon, kiu pli plaĉas al ili. Se en manuskripto ni trovas la formon kun **ujo** ĉe landnomoj, ni ne forstrekas; sed estas fakto, ke la formo kun **io** estas preferata de la grandega plimulto de niaj kunlaborantoj. Laŭ la konsiloj de Zamenhof, ni lasas al la vivo la zorgon decidi, kiu el tiuj inter si konkurantaj formoj venkos.

La SAT-anoj mem ne iniciatis la uzon de **io** ĉe landnomoj, sed la neŭtrala UEA, kiam ĝi ne estis "oficiala" institucio de la Esp. Movado. Kiam ambiciemuloj atingis, ke UEA fariĝu of. institucio, la Akademio, alia of. institucio, k kiu malrekomendis la uzon de **io**, akre atakis la sintenon de UEA; rezultis, ĉi tiu lasta ne plu uzas de kelka tempo la neologismon **io** ĉe landnomoj.

Ni ne deziras, kiel la eldonanto de "Heroldo de Esp-o", ke la Akademio oficialigu **io**; la demando ne ŝajnas al ni ankoraŭ sufiĉe matura kaj ni ripetas; laŭ la Zamenhofa vidpunkto ni lasas al la vivo la zorgon decidi. Post 10 jaroj eble oni povos tre klare ekvidi, ĉu **ujo** ĉe landnomoj estas vivebla formo aŭ ĉu ĝi fariĝis arkaismo.

La konservemo de la Akademio ne estas en si malbono: ĝi kontraŭpezas al la novigemo de kelkaj esperantistoj, kiuj tro subjektive rilatas al lingvaj demandoj. La vivo de nia lingvo estas tiel certigata per tiu ekvilibro inter konservema k novigema fortoj. E. L.

Matura Ribelulo. — Kun granda intereso mi legis vian leteron. Cetere ĝi ne estas la unua similenhava, kiun mi ricevis. Ĉar vi estas bone informita pri la situacio en via mondparto, vi do povas ankaŭ facile kompreni, ke la sole ebla sinteno estas tiu, kiun ni nun observas. La manuskripton ni uzos kun kelkaj ŝanĝetoj. E. L.

6600. — Ni sendis vian manuskr. al Moskvo. "A. kaj S." aperis en oktobro. Ĉu vi ne vidis?

10 836. — Ni uzos vian artikolon.

11 534. — Vi forgesis sendi al ni la tekston de via anonco. Tuj sendu!

10 032. — Via anonco kostas 2,20 mk. g.

Al kelkaj. — Kvankam ni vendas la Protokolaron multe sub la memkostprezo, tamen ekzistas kelkaj K-doj, kiuj kredas ricevi rabaton al tiu broŝuro. La prezo estas 0,50 mk. g. Rabato ne ekzistas por ĉi tiu broŝuro.

K * O * R * E * S * P * O * N * D * A * D * O

Unu enpreso: Simpla trilinia anonco kostas 0,50 mk. g., ĉiu plia linio la samon. Ni nur akceptas anoncojn kun samtempa pago.
L = letero, PK = poŝtkarto, PI = poŝtkartoj ilustritaj, PM = poŝtmarkoj, bfl = poŝtmarko sur bildflanko, kĉl. = kun ĉiuj landoj, esp-aĵo = esperantaĵo.
Ĉiuj petantoj pri korespondado havas la devon, nepre respondi almenaŭ unu fojon al ĉiuj petoj koncernantaj la fakon, por kiu ili sin enskribigis.

BULGARIO

— Fraŭlino Nadeĵda Raŝeva (21 j.), vil. Stralĝa, Jambolsko, dez. koresp. kun gejunuloj pri edukado k virina movado. Nepre resp.

ĈEĦOSLOVAKIO

K-do Vinzenz Brabetz, Oberleutensdorf, Seligerstr. 456, dez. koresp. kĉl. pri div. temoj, L, PI, PM.

K-do Jaroslav Popelár, Pod Všemi Svatymi, 17, Plzen, dez. koresp. kĉl., PM, PI.

GERMANIO

K-do Walter Rüker (11 880), Gaswerk, Hirschberg i. Rsgb., dez. koresp. kĉl. L, PI. Resp. garantiata.

K-do Richard Theurich (13 235), Promenade 25/2, Hirschberg i. Rsgb., dez. koresp. kĉl. PI.

K-dino Dora Fischer, Promenade 25/2, Hirschberg i. Rsgb., dez. koresp. kĉl. L, PI.

K-do Richard Rönsch, Rathausplatz 11, Zittau i. Sa., dez. koresp. kĉl. Resp. garantiata.

K-do Otto Formann, äuß. Weberstr. 72, Zittau i. Sa., dez. koresp. PI, bfl. Certe resp.

K-do Adolf Hecht, Friedländerstr. 29, Zittau i. Sa., dez. koresp. kĉl. PM kontraŭ samvaloraj PM de Germanio. Tuj resp.

JUGOSLAVIO

K-do Gjuro Birmili (frizisto), Terazija, 25, "Kasina", Beograd, dez. koresp. kĉl., krom Sovetio. PI, resp. garantiata.

— Atentu, precipe Sovetianoj! Ĉar mi estas tro ŝarĝita kun koresp-aĵoj k ne povas ĉ. resp., mi petas pardonon. Ĉirilo Ĝorĝeviĉ, Niŝka, 7, Prilep.

SOVETIO

K-do P. Ħozov, str. Nikitinska, 171, Barnaul, Siberio (junlab.), dez. interŝ. PI, kĉl. Resp. garantiata.

K-do N. Ŝvecov, str. 2-oj Prudskoj, 25, Barnaul, Siberio, dez. interŝ. PI, bfl. kĉl. Resp. garantiata.

— Profteknika lernejo, str. 2-a Altajska, Barnaul, Siberio, dez. koresp. kolektive k individue pri div. temoj teknikaj k lernejaj. L, PK, PI, PM. Certe resp.

K-do N. Ŝĉogolev, str. Gogolevska, 162, Barnaul, Siberio, serĉas gekoresp-antojn en Anglio k Germanio, koresp. angle, germ. k esp., interŝ. lingvo-materialon, L, PK, PI, kĉl. Resp. garantiata.

— Koĵzavod, N-2, Leduzin, 2, Barnaul-Adgljaden, Siberio, esp.-rondeto de gelaboristoj-ledistoj k geoficistoj dez. interŝ. pri ĉ. temoj kĉl. L, PK, PI. Resp. garantiata. Skribu abunde!

K-do N. Novokreŝĉenov, str. Proletarska, 117, Barnaul, Siberio, dez. interŝ. PM, kĉl. Resp. garantiata.

K-do G. Rudomjoto V., str. Proletarska, 117, Barnaul, Siberio, dez. interŝ. PI, bfl., ĵurn., gaz. kĉl. Resp. garantiata.

— 1-a Sovet-lernejo, str. Korolenko, Esperanto-Rondeto, Barnaul, Siberio, dez. koresp. kolektive k individue kĉl. junularo k lernantaro pri lernejaj temoj, L, PK, PI. Certe resp.

— Lab Klubo "Profintern", Vas. ostr. 9, linia, 50, Leningrad, 4, dez. koresp. kun gelab-istoj el ĉl. pri div. temoj, interŝ. gaz., interesindaĵojn. Resp. garantiata.

— Lab. Klubo "Jakovlev", Vas. ostr. 13, linia, 40, Leningrad, 4, serĉas koresp-adŏn en ĉl. pri div. temoj, sendas gaz., fotojn ktp. Resp. garantiata.

K-dino Anja Paħomova, Tverskaja Gliniĉŝevskij, 3, kv. 94, Moskvo, 9, dez. koresp. kĉl., PI, bfl. Certe resp.

Adresŝanĝo. — K-do A. Sokolov, Dokuĉaev per. 7, kv. 14, Moskvo 10 (stratŝanĝo). — Interŝ. L, gaz. kun gefervojistoj k komjunuloj el ĉl.

— Lernantoj de fervoja lernejo dez. koresp. kĉl. lernantoj k pioniroj, interŝ. PI, bildojn, gaz. Resp. garantiata. Adr.: K-dino M. Grabenko (por lernejanoj), st. Dĵankoj, Krimeo.

USONO

K-do Pedro Epifanovich, Box, 47, International House, 500 Riverside Drive, New York, City, dez. koresp. kĉl. k ricevi rusajn ilustr. gaz.

ENHAVO:

Presejo: Peuvag, Druckerei-Filiale Leipzig (Germanio)